

Stockholm - en stad för alla

Program för delaktighet
för personer med funktionsnedsättning
2011 - 2015

Oktober 2010

Förord

År 2030 är Stockholm navet i en tillgänglig och trygg region utan sociala och fysiska barriärer. I regionen finns obegränsade möjligheter för människor att resa, bo och mötas. Här finns också en högklassig och kostnadseffektiv samhällsservice baserad på valfrihet och mångfald, som ger stockholmarna unika möjligheter att välja mellan olika vård- och omsorgsgivare och skolor. I regionen finns ett stort och brett utbud av arbeten, utbildningar, service, kultur och nöjen med stark internationell karaktär, som ger alla människor möjlighet att förverkliga sina livsdrömmar och tar tillvara allas potential.

Så lyder delar av Stockholms stads vision om ett Stockholm i Världsklass år 2030. ”Stockholm, en stad för alla” är en del av vägen till detta Stockholm. Vi är många som måste göra mycket för att nå världsklass. Med fokus på den enskilda människans förmågor, möjligheter och rätt till delaktighet läggs grunden för det Stockholm vi strävar efter att vara.

Ett av stadens styrdokument

Stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser samt ska så långt det är möjligt göras tillämpligt i uppdrag som staden ger andra organisationer. Det ersätter det tidigare handikappolitiska programmet, som gällde fram till och med år 2010.

Vägledande för programmet är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, inriktningsmålen för den nationella handlingsplanen 2011-2015 samt stadens Vision 2030.

Kommunfullmäktige fastställer budget för staden, vilken är överordnad och styrande för stadens alla verksamheter. I budgeten fastställer kommunfullmäktige ett antal indikatorer samt aktiviteter som ska bidra till att de handikappolitiska målen uppfylls.

Handikapprådets roll

Handikappråden i varje nämnd och styrelse ska aktivt medverka till att förverkliga stadens mål för delaktighet. Nämnder och styrelser ska i sin verksamhetsplanering efter dialog med de lokala handikappråden besluta om vilka tre relevanta aktiviteter som ska prioriteras för att under det kommande året bidra till måluppfyllelse. Handikappråden ska även medverka i uppföljningen av programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Definition - målgrupp

Programmet avser personer med funktionsnedsättning. ”Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.” (FN-konventionen, artikel 1).

Staden tillämpar Socialstyrelsens definitioner:

Funktionsnedsättning Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Funktionshinder Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. (Funktionshinder är inte något som en person har utan det är miljön som är funktionshindrande.)

Handikapp Termen bör inte användas.
- I föreliggande program används termen endast i samband med ”handikappråd”.

Exempel på funktionsnedsättningar är: nedsatt rörelseförmåga, synnedsättning, hörselnedsättning, nedsatt t röst- och talfunktion, intellektuell funktionsnedsättning (till exempel utvecklingsstörning och autism), psykiska funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (t.ex. ADHD, Aspergers och Tourettes syndrom) samt medicinska funktionsnedsättningar (t.ex. astma, allergi och diabetes).

Mänskliga rättigheter i fokus

Utgångspunkten för stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning är principen om mänskliga rättigheter - alla människors lika värde och lika rätt. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige följer sedan januari 2009, förtydligar samhällets ansvar för att mänskliga rättigheter ska förverkligas för personer med funktionsnedsättning. Konventionen, som fokuserar på icke-diskriminering, listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

I konventionens artikel 3 beskrivs åtta grundläggande principer för hur människor med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhället:

- a) respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende,
- b) icke-diskriminering,
- c) fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället,
- d) respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten,
- e) lika möjligheter,

- f) tillgänglighet,
- g) jämställdhet mellan kvinnor och män,
- h) respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet.

Stadens mål

I Stockholms stad ska alla ha tillgång till och kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap.

Stöd och service en förutsättning

Ett samhälle som är tillgängligt och utformat utifrån en mångfald av behov, leder till full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Socialtjänstens stödinsatser och individuella lösningar är en förutsättning för att alla ska kunna delta fullt ut i samhället. De viktigaste grundtankarna i Socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är att personer med funktionsnedsättning med insatsernas hjälp ska få möjlighet att leva som andra. De har rätt att få den hjälp de behöver i det dagliga livet och har rätt till inflytande och delaktighet i insatsernas genomförande. I skollagen anges att särskilt stöd ska ges för elevernas lärande och personlig utveckling. (FN-konventionen, artikel 19, 20). Stadens medborgare ska behandlas likvärdigt, oavsett var i staden de bor.

Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden ska öka sin kunskap om dels i vilken utsträckning de individuella stödets utformning bidrar till att förverkliga stadens mål för delaktighet, dels om mäns och kvinnors behov bedöms olika eller om de ansöker om insatser i olika hög utsträckning.

Stad för alla, likvärdigt för var och en

I regeringens uppföljning av den nationella handlingsplanen har det visat sig att pojkar och män tar del av sociala stöd i betydligt större utsträckning än flickor och kvinnor med liknande situation. Skillnaderna återfinns ibland annat antalet beviljade timmar och typ av insats. Fortfarande saknas dock en systematisk analys av orsakerna till dessa skillnader.

Staden ska arbeta för att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Enligt FN-konventionen, artikel 7 ska säkerställas att ”barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn”. FN:s barnkonvention gäller alla barn och har fyra grundprinciper: förbudet mot diskriminering, barnets bästa, rätten till liv och utveckling och rätten att uttrycka sina åsikter. Artikel 23 gäller barn med funktionsnedsättning. Där skrivs bl.a. att ett barn med funktionshinder har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som möjliggör ett aktivt deltagande i samhället.

Mål/resultat som ska uppnås för målgruppen

1. Alla ska kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholm stads inne- och utemiljö

I plan- och bygglagen (PBL) och i Boverkets byggregler (BBR) finns utförliga regler för tillgänglighet och användbarhet i den byggda miljön vid nybyggnad, ombyggnad och ändring. I PBL finns också en bestämmelse om att enkelt avhjälpna hinder ska undanröjas i befintliga byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser. Lokaler dit allmänheten har tillträde är lokaler som riktar sig till och används av allmänheten. Med allmän plats avses gator, vägar, torg och parker.

Stadens program ”Stockholm en stad för alla – Riktlinjer för att skapa en tillgänglig och användbar utemiljö”, där staden ställer högre krav på tillgänglighet än gällande byggregler, ska fortsätta att tillämpas inom stadens förvaltningar och bolag samt i stadens exploateringsavtal med andra byggherrar.

Med användbarhet menas att varor och tjänster ska vara utformade på ett sådant sätt att personer med funktionsnedsättning kan använda dem.

(Artiklar i FN-konventionen: 9, 19, 20, 29, 30).

Indikatorer:

- Andel av Stockholms stads inne- och utemiljö som uppfyller gällande byggregler.
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att stadens inne- och utemiljö är tillgänglig och användbar.

2. Alla ska kunna få information och kommunicera utifrån sina förutsättningar

Kommunikation innefattar bland annat. språk, textning, punktskrift, tillgängliga multimedier, lättläst och IT. Språk innefattar bland annat talade och tecknade språk och andra former av icke talade språk.

IT används alltmer i kontakten med medborgarna. För att IT ska bli så bra som möjligt för så många som möjligt är det viktigt att redan vid utarbetandet och utvecklingen av nya tjänster beakta att användare har skilda förutsättningar att ta del av och utnyttja IT och tjänster baserade på IT.

(Artiklar i FN-konventionen: 9, 17, 21, 29, 30).

Indikatorer:

- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan ta del av och förstå stadens information.
- Andel av stadens e-tjänster som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

3. Alla ska bemötas med kunskap och respekt och själva vara med och bestämma i frågor som gäller honom eller henne

Bemötandet av personer med funktionsnedsättning är en fråga som i grunden handlar om att alla ska bli respekterade fullt ut för den de är. De anställdas bemötande och arbetssätt är lika viktigt för ökad tillgänglighet som den fysiska miljön och tillgången till anpassad information.

(Artiklar i FN-konventionen: 17, 21, 29, 30).

Indikatorer:

- Andel personer med funktionsnedsättning som har beviljats insats och som upplever att har kunnat välja anordnare (t.ex. gruppboende, förskola, skola).
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning.
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal.

4. Alla barn, ungdomar och vuxna ska kunna delta i utbildning och få det stöd som behövs för att nå målen

Gäller för alla skolformer: förskola, förskoleklass, grundskola, obligatoriska särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola samt vuxenutbildning.

Lärarnas kompetens är den viktigaste faktorn för att nå bra pedagogiska resultat. Verksamhetens personal ska ha relevant kunskap om funktionsnedsättningar och hur undervisningen kan utformas efter olika behov.

Valfriheten i skolan är lika viktig för barn med funktionsnedsättning som för andra.

Skolans lokaler, material och undervisning ska vara tillgänglig för alla. Elever ska få det stöd i undervisningen de behöver.

(Artiklar i FN-konventionen: 7, 24).

Indikator:

- Andel elever som når målen för respektive skolform.

5. Allas arbetsförmåga ska tas tillvara

Staden ska främja möjligheten till anställning, praktikplatser och sommarjobb. Rekryteringsförfarandet inom stadens nämnder och styrelser ska inte missgynna eller diskriminera personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska kunna arbeta i Stockholms stad.

Staden ska i första hand verka för att personer som har en funktionsnedsättning får tillgång till arbetsförmedlingens insatser. Stadens jobbtorg kan även ses som en resurs för gruppen.

Ett övergripande mål med dagliga verksamheter enligt LSS och dagverksamheter enligt SoL är att utveckla den enskildes möjlighet till arbete.

(Artiklar i FN-konventionen: 19, 27, 28).

Indikatorer:

- Andelen anställda personer med funktionsnedsättning i Stockholms stad.
- Andelen personer med funktionsnedsättning som övergår till lönearbete efter deltagande i dagliga verksamheter enligt LSS eller dagverksamheter enligt SoL.

6. Alla ska ha en bostad som är anpassad efter individens behov

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få en bostad inom det ordinarie bostadsbeståndet.

Personer med omfattande stödbehov ska få tillgång till särskilda boendeformer.

(Artiklar i FN-konventionen: 17, 22, 23, 28).

Indikator:

- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever sig ha en fungerande bostad.

7. Alla ska ges förutsättningar att delta i och tillgodogöra sig fritidsverksamhet

Med fritidsverksamheter avses bland annat kultur, idrott, rekreation samt deltagande i föreningsliv.

Verksamheterna ska vara tillgängliga och i övrigt vara utformade på ett sådant sätt att personer med funktionsnedsättning kan använda sig av utbudet.

(Artiklar i FN-konventionen: 19, 28, 29, 30).

Indikatorer:

- Andelen barn och ungdomar med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet.
- Andelen vuxna med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet.

Bilaga 1 visar vilka mål som är mest relevanta för de olika nämnderna/styrelserna.

Uppföljning

För att kunna följa upp målen krävs det kunskap om utgångsläget. I vissa fall finns sådana grunddata, t.ex. i form av nyckeltal, i andra fall är det nödvändigt att börja med en nollbasmätning.

Det är inte tillåtet att föra register över vilka personer som har en funktionsnedsättning. Däremot är det möjligt att via enkäter, där personerna själva gör en bedömning av om de har en funktionsnedsättning, få reda på i vilken utsträckning de upplever sig delaktiga i samhället.

En del indikatorer kommer att specificeras i samband med utformandet av enkäter. För att belysa en indikator kan det i vissa fall vara nödvändigt att ställa flera frågor och därefter vikta samman svaren.

Uppföljningar kan även göras i dialog med handikapporganisationerna, som ofta har en god kännedom om situationen för personer med olika typer av funktionsnedsättning.

Referensdokument

- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- FN:s barnkonvention
- Regeringens skrivelse 2009/10:166: ”Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och grunden för en strategi framåt
- Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren. Handisam
- Boverkets byggregler BBR
- Stockholm – en stad för alla. Handbok för utformning av en tillgänglig och användbar miljö.
- Personalpolicy för Stockholms stad
- Riktlinjer för nämnder och styrelser jämsställhets- och mångfaldsarbete

Mål/resultat	Indikatorer	Ange tre aktiviteter
1. Alla ska kunna förflytta sig, vistas i och använda stadens inne- och utemiljö	<ul style="list-style-type: none"> - Andel av stadens inne- och utemiljö som uppfyller gällande byggregler. - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att stadens inne- och utemiljö är tillgänglig och användbar. 	Alla nämnder och styrelser
2. Alla ska kunna få information och kommunicera utifrån sina förutsättningar	<ul style="list-style-type: none"> - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan ta del av och förstå stadens information. - Andel av stadens e-tjänster som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. 	Alla nämnder och styrelser
3. Alla ska kunna uttrycka sina åsikter och bli lyssnade på	<ul style="list-style-type: none"> - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan välja verksamhet (t.ex. gruppboende, förskola, skola). - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning. - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal. 	Alla nämnder och styrelser
4. Alla barn, ungdomar och vuxna ska kunna delta i utbildning och få det stöd som behövs för att nå målen	<ul style="list-style-type: none"> - Andel elever som når målen för respektive skolform. 	UtbN SISAB SDN
5. Allas arbetsförmåga ska tas tillvara	<ul style="list-style-type: none"> - Andelen anställda personer med funktionsnedsättning i staden. - Andelen personer med funktionsnedsättning som övergår till lönearbete efter deltagande i dagliga verksamheter enligt LSS eller dagverksamheter enligt SoL. 	Alla nämnder och styrelser
6. Alla ska ha en bostad som är anpassad efter individens behov	<ul style="list-style-type: none"> - Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de har en fungerande bostad. 	ExpIN Familjebostäder Micasa SAN Svenska bostäder SbN SDN Stockholmshem ÄN
7. Alla ska ges förutsättningar att delta i och tillgodogöra sig fritidsverksamhet	<ul style="list-style-type: none"> - Andelen barn och ungdomar med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet. - Andelen vuxna med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet. 	KuN IdN SDN SAN UtbN